

Dr. Norbert Lammert,
a Német Szövetségi Gyűlés elnöke

Nagy megtiszteltetés számomra a mai meghívás, hogy a Magyar Parlamentben beszélek, amelyért minden német honfitársam nevében köszönetet mondok Önöknek!

1995. november 16-án, ma napra pontosan 12 évvel ezelőtt az UNESCO 185 tagállama ünnepélyesen aláírta a Toleranciaegyezmény alapelveit. Azóta az UNESCO emléknap keretében emlékezik meg azokról a szabályokról, amelyek a különféle kultúrák és vallások emberhez méltó együttélését lehetővé teszik: „November 16-át a tolerancia nemzetközi emléknapjává nyilvánítjuk azzal a céllal, hogy a közvélemény problématudatosságát felébredszük, az intolerancia veszélyeire felhívjuk a figyelmet, megerősítjük cselekvésre készségünket. Az I. cikkelyben a következőket olvashatjuk. A tolerancia olyan erény, amely lehetővé teszi a békét és hozzájárul ahhoz, hogy a háború kultuszát a béke kultuszával helyettesítsük be.”

A jelen konferencia, amely a magyarországi németek jogfosztására és elűzetésére emlékezik, szimbolikus kifejeződése a béke kultúrájának. Egyúttal demonstrálja az új Európát és a Magyarország és Németország közötti barátságot, amely nélkül ma sem Európa egysége, sem pedig az újraegyesített Németország nem létezhetne.

Mi németek pontosan tudjuk, milyen nagy szerepe volt Magyarországnak a német szétagoltság megszűntetésében. 1989. szeptember 10-én Magyarország megnyitotta határait az NDK-ból érkező menekültek előtt. Ami az osztrák-magyar határon elkezdődött, felgyorsította az események folyását, s végül a német egyesülés békés és szabad megvalósulásához vezetett. Magyarország verte ki az első téglát a berlini falból.

Magyarország hozzájárulására a Reichstag épületén emléktábla utal, amely az elhelyezők szándéka szerint – így olvasható a tábla felirata – „a magyar és a német nép barátságának, az egyesített Németországnak, a független Magyarországnak és egy demokratikus Európának” kifejezése.

A történelmet soha nem egyedül, hanem mindig másokkal együtt éljük meg. Ez azokra a személyekre vonatkozik, akiknek az élete mindig és szükségszerűen a másokhoz való kapcsolatban zajlik, de ugyanígy országokra, népekre és nemzetekre is. A németek történelme soha nem volt csak az övék. A németek sorsát, akiket több szomszéd vett körül, mint bármely más országot Európában mindig is befolyásolták a szomszédos országokban történtek, és ugyanígy ezeket is befolyásolták közvetve vagy közvetlenül a Németországban zajló események.

Dr. Norbert Lammert,
Präsident des Deutschen Bundestages

Heute, auf Ihre Einladung zu diesem Anlass im ungarischen Parlament sprechen zu dürfen, ist eine grosse Geste, für die ich Ihnen im Namen aller Deutschen herzlich danken möchte.

Am 16. November 1995, heute auf den Tag vor zwölf Jahren, haben 185 Mitgliedsstaaten der UNESCO feierlich die Erklärung der Prinzipien zur Toleranz unterzeichnet. Seither erinnert die UNESCO mit einem Gedenktag an jene Regeln, die ein menschenwürdiges Zusammenleben der unterschiedlichen Kulturen und Religionen erst möglich machen: „Mit dem Ziel, Problembewusstsein in der Öffentlichkeit zu wecken, die Gefahren der Intoleranz deutlich zu machen und unser tätiges Engagement zu bekräftigen, proklamieren wir feierlich den 16. November zum Internationalen Tag für Toleranz.“ In Artikel I der Erklärung heisst es: „Toleranz ist eine Tugend, die den Frieden ermöglicht, und trägt dazu bei, den Kult des Krieges durch eine Kultur des Friedens zu überwinden.“

Diese Konferenz zum Gedenken an die Entrechtung und Vertreibung der Ungarndeutschen, ist ein eindrucksvoller Beleg für die Kultur des Friedens. Sie ist zugleich eine Demonstration für das neue Europa und für die Freundschaft zwischen Ungarn und Deutschland, ohne die es weder die Einheit Europas noch das wiedervereinigte Deutschland gäbe.

Wir Deutsche wissen sehr genau, welch grossen Anteil Ungarn an der Überwindung der deutschen Teilung hat. Am 10. September 1989 öffnete Ungarn seine Grenzen für die Menschen aus der DDR. Was an der österreichisch-ungarischen Grenze begann, beschleunigte die Serie von Ereignissen, die schliesslich auch zur Einheit der Deutschen in Frieden und Freiheit führte. Es war Ungarn, das den ersten Stein aus der Berliner Mauer geschlagen hat.

An den Beitrag Ungarns erinnert eine Gedenktafel am Reichstagsgebäude als – so steht es auf dieser Tafel – „ein Zeichen der Freundschaft zwischen dem deutschen und dem ungarischen Volk, für ein vereintes Deutschland, für ein unabhängiges Ungarn, für ein demokratisches Europa“.

Geschichte hat man nicht für sich allein, sondern immer mit anderen gemeinsam. Dies gilt für Personen, deren Leben sich immer und notwendigerweise in Beziehung zu anderen Menschen vollzieht, und schon gar für Länder, Völker und Nationen. Die Deutschen hatten ihre Geschichte nie für sich allein. Von mehr Nachbarn als jedes andere Land in Europa umgeben, waren die Deutschen immer auch von den Entwicklungen in Nachbarländern und diese von Ereignissen in Deutschland direkt und indirekt betroffen.

Eine besondere Schwierigkeit besteht in der Diskrepanz zwischen den grossen historischen Ereignissen und den scheinbar kleinen persönlichen Schicksalen, deren Summe aber überhaupt erst die grossen Veränderungen ausmachen. Die Geschichte der Vertreibung in Europa ist dafür ein besonders treffendes und zugleich sensibles Beispiel. Die historischen Kausalitäten, der Zusammenhang zwischen Ursache und Wirkung, die politische Verantwortung liegt bei den grossen Vertreibungen, die es in der europäischen Geschichte vor allem des 20. Jahrhunderts gegeben hat, regelmässig klar zu Tage.

Külön nehézséget jelent a nagy történelmi események és a látszólag kicsi, személyes sors történetek közötti kettősség, jóllehet utóbbiak jelentik igazán a nagy változásokat. Az európai kiűzetések története erre találó és egyidejűleg érzékeny például szolgál. A történelmi ok-okozati viszonyok, az ok és a hatás közötti összefüggések a nagy elűzetések során, amelyek elsősorban a XX. századi európai történelemben zajlottak le, tisztán láthatóak.

Azonban a személyes elűzetésre, mint az egyénre mért sorsra szinte soha nincs kielégítő magyarázat. Ez az oka annak, hogy a témával való foglalkozás személyes szinten és politikai síkon egyaránt nehéz, a félreértés és mások megsértésének kockázata oly nagy, ugyanakkor nem szabad, hogy a könnyebb megoldások irányába vezessen, hogy a személyes sorsok háttérbe szoruljanak.

A magyarországi németek azok közé tartoznak, akiknek a nemzetiszocialista Németország büneiért mérhetetlen fájdalommal, hazájuk, vagyonuk és gyökereik elvesztésével kellett bűnhődniük.

Budaörsön, Budapest egy elővárosában, ahol 1946. január 19-én megkezdődött a magyarországi németek kitelepítése, ma a kitelepítés országos emlékműve áll mintegy látható beismerésként a németekkel szemben elkövetett igazságtalanságnak. Számunkra, németeknek az elűzött magyarországi németek anyagi kárpótlásánál és a magyar parlament 1990. évi bocsánatkérésénél is többet jelent, hogy Magyarország ezzel az emlékművel helyet adott az emlékezésnek és a megbékülésnek.

A mai emlékülés aláhúzza ennek a nemes gesztusnak a jelentőségét, amely nem csupán a hazájuktól megfosztott magyarországi németeknek és utódaiknak jelent nagyon sokat, hanem egyúttal annak az őszinteségnek is szép tanújele, amely népeink barátságát jellemzi, és amelyre bizvást építhetünk egy közös jövőt

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Ahogy az egyén identitását nagymértékben meghatározza származása, ugyanígy érvényes országokra, népekre és nemzetekre, hogy a jelent nem lehet a múlt ismerete nélkül megmagyarázni és az ehhez kapcsolódó tapasztalatok hiányában a jövőt sem vagyunk képesek kezelni. Minden kultúra az emlékezésen alapul. A jövő természetesen tovább kíván fejlődni, azonban e nélkül el sem kezdődhet.

Számunkra, európaiak számára az a feladat, hogy a politikai széttagoltság leküzdése után, amely széttagoltság azonban soha nem kulturális természetű volt, egy még mindig növekvő közösségben, hogy közös jövőnk érdekében a múlt közös feldolgozásán fáradozzunk. Ez nehéz feladat, de megoldható és meg is kell oldanunk.

Köszönetet mondok azért, hogy a mai konferencia ehhez hozzájárul.

A konferencia hallgatósága

Eine hinreichende Erklärung für das persönliche Vertreibungsschicksal ergibt sich daraus fast nie. Das macht den Umgang mit dem Thema persönlich wie politisch so schwierig, das Risiko von Missverständnissen und Verletzungen so hoch, und darf dennoch nicht zu dem leichten Ausweg verleiten, Einzelschicksale verdrängen zu wollen.

Die Ungarndeutschen gehören zu denjenigen, die für die Verbrechen des nationalsozialistischen Deutschlands mit unermesslichem Leid, mit dem Verlust ihrer Heimat, ihres Besitzes und ihrer Wurzeln büßen mussten.

In Budaörs, dem Vorort von Budapest, wo am 19. Januar 1946 die Vertreibung der Ungarndeutschen begann, steht heute das „Landesdenkmal der Vertreibung“ als sichtbares Zeichen der Anerkennung des an Deutschen begangenen Unrechts. Mehr noch als das Angebot materieller Entschädigung an die vertriebenen Ungarndeutschen und die Entschuldigung des ungarischen Parlaments im Jahr 1990 hat uns Deutsche bewegt, dass Ungarn mit diesem Denkmal der Erinnerung und der Aussöhnung Raum gegeben hat.

Die heutige Gedenkkonferenz unterstreicht und bekräftigt diese grosse Geste, die nicht nur den heimatvertriebenen Ungarndeutschen und ihren Nachkommen viel bedeutet.

Sie ist zugleich auch ein Zeugnis der Aufrichtigkeit, von der die Freundschaft unserer beiden Völker geprägt ist und eine gemeinsame Zukunft möglich macht.

Meine Damen und Herren!

So wie die Identität einer Person durch ihre Herkunft ganz wesentlich bestimmt ist, so gilt auch für Länder, Völker und Nationen, dass die Gegenwart nicht ohne die Vergangenheit zu erklären und die Zukunft ohne das Bewusstsein damit verbundener Erfahrungen nicht zu bewältigen ist. Jede Kultur beruht auf Erinnerung. Sie beginnt mit Erinnerung. Sie will freilich darüber hinaus, aber sie hatte ohne diesen Anfang nicht einmal begonnen.

Für uns Europäer gilt, schon gar im Kontext einer noch immer im Wachstum befindlichen Gemeinschaft nach Überwindung der politischen Teilung dieses Kontinents, die nie, zu keinem Zeitpunkt, eine kulturelle Trennung war, dass wir uns im Interesse der gemeinsamen Zukunft um ein gemeinsames Verständnis der Vergangenheit bemühen müssen. Das ist schwierig, aber möglich und nötig ganz gewiss.

Ich bin dankbar, dass diese Konferenz einen Beitrag dazu leistet.